

6. *Галатир В.* Формування та функціонування місцевих органів державної влади в Правобережній Україні у період Гетьманату П. Скоропадського : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Галатир Віталій Вікторович ; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

7. *Олійник Ю.* Нацистський окупаційний режим в генеральній окрузі «Волинь-Поділля» (1941–1944 рр.) / Ю. Олійник, О. Завальнюк. – Хмельницький : Поліграфіст-2, 2012. – 320 с.

8. Хмельниччина в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.) або Поділля очима солдатів вермахту / упоряд.: Олійник Ю. В., Галатир В. В., Павлунішена Т. Д. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. – 116 с.

9. Подоляни в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.): зб. документів, матеріалів та світлин / [упоряд.: Байдич В. Г., Завальнюк О. М., та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – 492 с.

10. Війна очима Проскурівського підпільника : щоденник Карла Кошарського / [упоряд.: О. М. Завальнюк, Ю. В. Олійник, В. В. Галатир та ін.]. – Хмельницький : Держ. архів Хмельниц. обл., 2013. – 80 с.; Війна очима Чемеровецького підпільника: щоденник Йосипа Протоцького / [упоряд. О. М. Завальнюк, Ю. В. Олійник, В. В. Галатир та ін.]. – Хмельницький : Держархів Хмельниц. обл., 2013. – 87 с.

11. Фольклор періоду Великої Вітчизняної війни (Кам'янець-Подільська область): збірник / [упоряд.: Олійник Ю. В., Олійник В. В.]. – Хмельницький : Держархів Хмельниц. обл., 2014. – 116 с.

12. *Байдич В.* В боротьбі за віру: римо-католицька церква в Україні (середина 1940-х – перша половина 1960-х рр.): монографія / В. Байдич. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2014. – 423 с.

13. Листування Івана Огієнка (1909–1921) / упоряд. та автор передм. В. Р. Адамський. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2014. – 687 с.

14. *Захар'єв В.* Зайчики і Постолівка на Збручі: через минуле до сучасності / В. Захар'єв, В. Моздір. – Хмельницький : ФОП Цюпак А. А., 2014. – 60 с.; *Захар'єв В.* Залісці: основні віхи біографії. – Хмельницький : ФОП Цюпак А. А., 2013. – 56 с.; Наукові записки Мархоцькознавства. Т. 5 / упоряд. В. Захар'єв. – Хмельницький : ФОП Цюпак А. А., 2013. – 204 с.

15. Красилівщина краєзнавча: минуле, сучасне, майбутнє, (м. Красилів) / [редкол.: Байдич В. Г., Романюк М. Ф., Савченко Г. В. та ін.]. – Хмельницький : ПП Мельник, 2013. – 336 с.

Юрій Ганжуров

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ІСТОРИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ПУБЛІКАЦІЇ

Проблема підготовки історичних документів до друку в сучасний період розбудови української державності актуалізується необхідністю обґрунтування наукових засад і прикладних аспектів цього виду публікаційної діяльності з урахуванням міжнародного досвіду, змін, що

відбулися у відповідній нормативно-правовій базі, удосконалення друкарських технологій тощо.

Робота над підготовкою видання починається зі встановлення типу й виду видання та визначення кола всіх наявних джерел. До теми видання складається бібліографічний список, що включає загальні теоретичні і спеціальні праці та попередні видання джерел (збірники документів, попередні публікації у пресі, спогади тощо).

Джерелами видання можуть бути документи з: видань законодавчих актів; фондів і колекцій документальних центральних і місцевих державних архівів, а також архівів громадських організацій і політичних партій; відомчих архівів; рукописних відділів бібліотек і музеїв; особистих архівів; офіційних видань урядових органів і політичних, громадських організацій; відомчих видань; газет, журналів та інших періодичних видань (центрального, місцевого, районного, багатотиражного); попередніх документальних публікацій.

Перелік вимог щодо визначення документів для всіх типів видання має бути вичерпним відповідно до того кола джерел, яке визначене для цього видання. Виявлення починається з вивчення описів основних, а потім суміжних фондів. На основі описів визначається комплекс справ для поаркушного перегляду, при цьому має враховуватися якість розкриття змісту матеріалів в описах. В основних фондах переглядаються не тільки справи, що безпосередньо стосуються видання, але й справи, в яких можна припустити наявність документів для цього видання. При виявленні звертається увага на позначки на справах про передавання документів до виконання або для ознайомлення в інші структурні підрозділи або інші установи. Позначки використовуються для розшуку відсутніх документів.

Принцип визначення доцільності публікації полягає в тому, що на кожний виявлений документ складається картка встановленого зразка. На ній зазначаються: тема виявлення і підтема – питання, якому присвячене це джерело; заголовок, в якому міститься дата і місце складання документа, зазначення автора, адресата і змісту, діловодний номер. У ряді випадків зміст анотується (у доповідях, оглядах, звітах тощо); легенда; примірники з обґрунтуванням дати документа, авторства або адресата, якщо вказівки на них були відсутні в документі.

На картці при відборі документів для друку робляться позначки про характер використання документа у виданні (про включення в основний склад, повну або часткову публікацію, використання в коментарях, хроніці, таблиці, переліку тощо).

Окреслення кола документів для збірника здійснюється на основі загальних принципів джерелознавчого аналізу документів і вироблених відповідно до типу цього видання критеріїв і конкретних способів відбору. Для видання відбираються документи, які мають історичну, політичну, наукову, практичну цінність. Відбір виявлених для друку документів

здійснюється в два етапи: попередньо – ще в ході виявлення і остаточно – після виявлення всього комплексу документів і матеріалів та уточнення структури майбутнього видання.

Кожний документ при відборі піддається науково-критичному аналізу. Вивчається достовірність викладених фактів, час, місце і умови створення документа. При цьому враховується історична обстановка, в якій створювалося джерело, і подальше його значення. Вивчення документа передбачає визначення його історичної значимості і наукової, інформаційної цінності. В результаті аналізу документа встановлюється можливість опублікування документа в цілому або частково, чи використання його у виданні в іншій формі (в додатках, таблицях, хроніці, коментарях тощо). При аналізі змісту документа важливо враховувати його походження.

В офіційних документах (документах установ, організацій, підприємств), а також у документах колективного авторства (резолуції зборів, петиції, колективні листи тощо) першочергову роль відіграє зміст документа, що відображає напрям діяльності тих чи інших підприємств, установ, колективів. При аналізі документів особистого походження (листи, щоденники, спогади тощо) враховується не тільки зміст, а й особа автора, його діяльність і ступінь обізнаності з подіями, що висвітлюються. Відбір документів до видань наукового типу має забезпечити найбільш повний склад таких матеріалів: документів фонду, що публікуються, або його частини (у пофондовому виданні); джерел однієї різновидності або однієї особи (у відповідних виданнях); тематичного комплексу, що послідовно і детально розкриває історію подій (у тематичному виданні).

Склад відібраних до друку документів доповнюється відомостями про виявлені, але неопубліковані джерела за допомогою переліків, хроніки, таблиць, додатків, коментарів тощо.

Для тематичних видань відповідно до встановлених критеріїв відбору і з метою досягнення послідовності висвітлення подій відбираються документи, що показують зародження, розвиток і наслідки явищ. При цьому звертається увага на відбір джерел ініціативного (звернення, зобов'язання, заяви тощо) та виконавчого характеру (інформації, кореспонденції, доповідні записки тощо). Документи виконавчого характеру, які є середньою ланкою логічного ланцюга, відбираються в залежності від їхньої інформаційної повноти.

Включення до видання раніше опублікованих документів залежить від теми, типу і конкретних завдань видання, а також від наявності архівних джерел. Видання наукового типу ґрунтуються на джерелах, що раніше не публікувалися. Включення раніше опублікованих документів можливе у випадках, коли: попередня публікація документа була незадовільною або неповною; попередня публікація стала практично недоступною; ставиться завдання повного опублікування всіх джерел (головним чином у пофондових і виданнях документів однієї особи). У науково-популярних і навчальних

виданнях повторні публікації застосовуються більш широко і залежно від конкретних завдань можуть становити значну частину видання.

При відборі матеріалів із періодичної преси важливо розрізняти власні матеріали періодики і документи, опубліковані в газетах і журналах (постанови, резолюції, листи та ін.). Останні відбираються для видання за відсутності архівних матеріалів або якщо їх публікація в періодичній пресі є офіційним виданням. Власні матеріали періодичної преси (інформації, кореспонденції, огляди, статті тощо) відбираються для видання, якщо вони суттєво доповнюють зміст архівних джерел або відбивають позицію друкованого органу чи автора з якогось питання, що висвітлюється виданням. Для відображення конкретного ходу подій найбільшу цінність із власних матеріалів періодики мають кореспонденції, наближені до часу подій.

Видання документів має супроводжуватися науково-довідковим апаратом, мета якого – полегшити користування книгою. До змісту науково-довідкового апарату повинна входити оцінка опублікованих документів, доповнення їх новими відомостями, у тому числі за рахунок документів, що не ввійшли до видання. Основне завдання науково-довідкового апарату у виданні наукового типу – повідомити досліднику максимум відомостей про джерела, що виявлені і публікуються, для їх глибокого вивчення. Основне завдання науково-довідкового апарату видань науково-популярного і навчального типів – сприяти правильному розумінню джерел, що видаються.

До складу науково-довідкового апарату входять: передмова; примітки; хроніка подій; покажчики; список скорочень; термінологічний словник; бібліографія; перелік документів, що публікуються; зміст.

Склад апарату і зміст його частин залежить від функціонального призначення видання. Складові частини науково-довідкового апарату не повинні повторювати одних і тих же відомостей про конкретні об'єкти, що згадуються в покажчиках, примітках тощо. Редакція їх має бути стислою і однаковою в межах всього видання, в тому числі й серійного.

У виданнях, що включають документи різними мовами, науково-довідковий апарат або його окремі частини залежно від завдань видання можуть складатися кількома мовами.

Підготовка документів до друку вимагає оцінки якості фактичного матеріалу в частині його доцільності, повноти та достовірності. Особливе значення при підготовці документів має структуризація його композиції, побудова заголовків, тематичне поєднання корпусу документів тощо. На особливу увагу заслуговує підготовка науково-довідкового апарату видання. Саме цей елемент є провідною складовою редакційного забезпечення видання документів.